

Stichting Pensioenfonds APF

4e kwartaal 2021

Het doel van de **reo**[®] (responsible engagement overlay)* service is om bedrijven te stimuleren hun handelswijze met betrekking tot ESG (milieu, maatschappij en goed bestuur) te verbeteren. Dit doen wij door ondernemingen waarin onze klanten zijn belegd aan te spreken (engagen) op ESG-kwesties. De focus ligt op het verbeteren van het beleggingsresultaat op lange termijn. Wij willen bedrijven helpen om commercieel succesvoller te worden door op een veiligere, schonere en meer verantwoorde wijze te werken. Zo zijn bedrijven ook beter gepositioneerd om met ESG-risico's en -kansen om te gaan.

Net-zero-verbintenissen van investeerders

Een belangrijk thema van de COP26-klimaatconferentie was de rol van de financiële sector. Financiële instellingen die samen goed zijn voor 130 biljoen dollar hebben in de aanloop naar de vergadering toezeggingen gedaan om hun emissies tot nul terug te brengen, als onderdeel van de Glasgow Financial Alliance for Net Zero. Vermogensbeheerders waren een belangrijk onderdeel van deze inspanning, waarbij het Net Zero Asset Managers Initiative nu de steun heeft van 220 ondertekenaars met een totaal van 57 biljoen dollar onder beheer.

De aandacht verschuift nu naar de uitvoering, en naar de geloofwaardigheid en robuustheid van deze toezeggingen. Methodologieën voor netto nul in de financiële sector staan nog in de kinderschoenen en problemen zoals de beschikbaarheid van gegevens zijn er in overvloed.

Elektrificatie van Europese wagenparken

Samenwerking tussen investeerders

De elektrificatie van het vervoer is van cruciaal belang. In Europa is 28% van alle emissies afkomstig van vervoer, en het is de enige sector waar de emissies sinds de jaren 1990 zijn toegenomen. Aangezien de gemiddelde levensduur van een verbrandingsmotor ongeveer 15 jaar of langer is, moeten alle wagenparken tegen 2030 volledig elektrisch zijn, wil vervoer tegen 2050 netto nul zijn. Dit stemt overeen met de doelstelling van de Europese Unie "Fit for 55", namelijk dat alle nieuwe voertuigen tegen 2035 emissievrij moeten zijn.

Aangezien een zeer groot deel van de nieuwe voertuigen op de weg wordt gebruikt door bedrijven, hebben zij een belangrijke rol te spelen bij het verminderen van de vervoeremissies en het versnellen van de overgang naar het gebruik van elektrische voertuigen. Naast de kansen op klimaatleiderschap zijn volledig elektrische wagenparken goedkoper dan hun tegenhangers met verbrandingsmotoren op basis van de totale eigendomskosten. Als zodanig kunnen bedrijven met grote wagenparken hun uitstoot verminderen en tegelijkertijd hun bedrijf laten profiteren.

In een door ShareAction gecoördineerd initiatief heeft BMO Global Asset Management zich aangesloten bij beleggers die meer dan 2,8 biljoen dollar aan activa vertegenwoordigen om contact op te nemen met Europese bedrijven met een groot wagenpark. We vroegen hen om ambitieuze publieke toezeggingen te doen om tegen 2030 over te stappen op 100% elektrische voertuigen in hun wagenpark, en om deze toezegging kracht bij te zetten door zich aan te sluiten bij het EV100-initiatief. Het EV100-initiatief telt 113 bedrijven uit verschillende sectoren en regio's en brengt een groeiende groep klimaatleiders samen die zich inzetten voor de elektrificatie van het vervoer, de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en de versnelling van een schone economie.

Duurzaam beheer van gevaarlijke chemische stoffen

Samenwerking tussen investeerders

Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie stierven in 2019 2 miljoen mensen als gevolg van blootstelling aan gevaarlijke chemische stoffen, tegenover 1,6 miljoen in 2016: Gevaarlijke chemische stoffen zijn ook belangrijke aanjagers van biodiversiteitsverlies. 75% van alle chemische stoffen die in Europa worden gebruikt en vervaardigd, zijn namelijk gevaarlijk voor de menselijke gezondheid en/of het milieu (EU 2019): De regelgevings- en marktdruk om over te schakelen op minder gevaarlijke chemische stoffen is groot en zal na de uitvoering van de Europese Green Deal nog toenemen. In de VS heeft de EPA in oktober 2021 haar stappenplan voor de aanpak van per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS) bekendgemaakt. De afgelopen jaren zijn de financiële implicaties voor de aansprakelijkheid van bedrijven voor vroegere en huidige productie van vervuiling door persistente chemicaliën, met name PFAS, duidelijk geworden.

BMO Global Asset Management heeft zich aangesloten bij beleggers die >US\$ 4 biljoen aan beheerd vermogen vertegenwoordigen om contact op te nemen met sterk blootgestelde chemische bedrijven, zoals beoordeeld door ChemScore. ChemScore, dat wordt beheerd door de Zweedse non-profitorganisatie ChemSec, rangschikt 's werelds grootste 50 chemieproducenten naar hun inspanningen om hun gevaarlijke chemische voetafdruk te verkleinen. Het is ontwikkeld om beleggers betere informatie te verschaffen om te beoordelen welke bedrijven effectieve strategieën voor chemicaliënbeheer hebben, en welke niet.

Banken en klimaatlobby

Samenwerking tussen meerdere belanghebbenden

In Q4 2021 onthulden de Times en het Bureau of Investigative Journalism dat HSBC namens de 12 aangesloten banken van de Financial Services Taskforce van het Sustainable Markets Initiative (FST) een brief had geschreven aan het secretariaat van de Net-Zero Banking Alliance (NZBA) op een manier die leek te lobbyen voor het afzwakken van de richtlijnen voor de implementatie van de NZBA-normen. ShareAction faciliteerde een brief om de achtergrond verder te onderzoeken en een publieke verduidelijking te ontvangen van de betrokken banken over:

- eventuele materiële feedback die hun bank zou hebben gegeven over de NZBA-richtlijnen, mocht dit relevant zijn voor aandeelhouders,
- robuuste governance-processen om ervoor te zorgen dat alle directe en indirecte publieke betrokkenheid bij beleidsmakers, normstellers en sectorinitiatieven zoals de NZBA in overeenstemming is met de klimaatveranderingsverbintenissen van de bank, en
- het standpunt van de bank over de exploratie en expansie van fossiele brandstoffen, hoe dit al dan niet in overeenstemming is met het Nul-emissiescenario van het IEA.

In het kader van onze "Financials and Climate Risk" hebben wij de brief gestuurd.

Eind december 2021 hadden slechts zes banken gedetailleerde informatie verstrekt, waarbij zij grotendeels wezen op bestaande openbaarmakingen. Wij zullen ons blijven inzetten voor een krachtige, effectieve en efficiënte implementatie van de net zero-verplichtingen van banken.

¹T&E (2020). Mission (almost) accomplished.

²T&E (2020). Mission (almost) accomplished.

³T&E (2021). Why the EU needs a ZEV Fleets Regulation & how to do it.

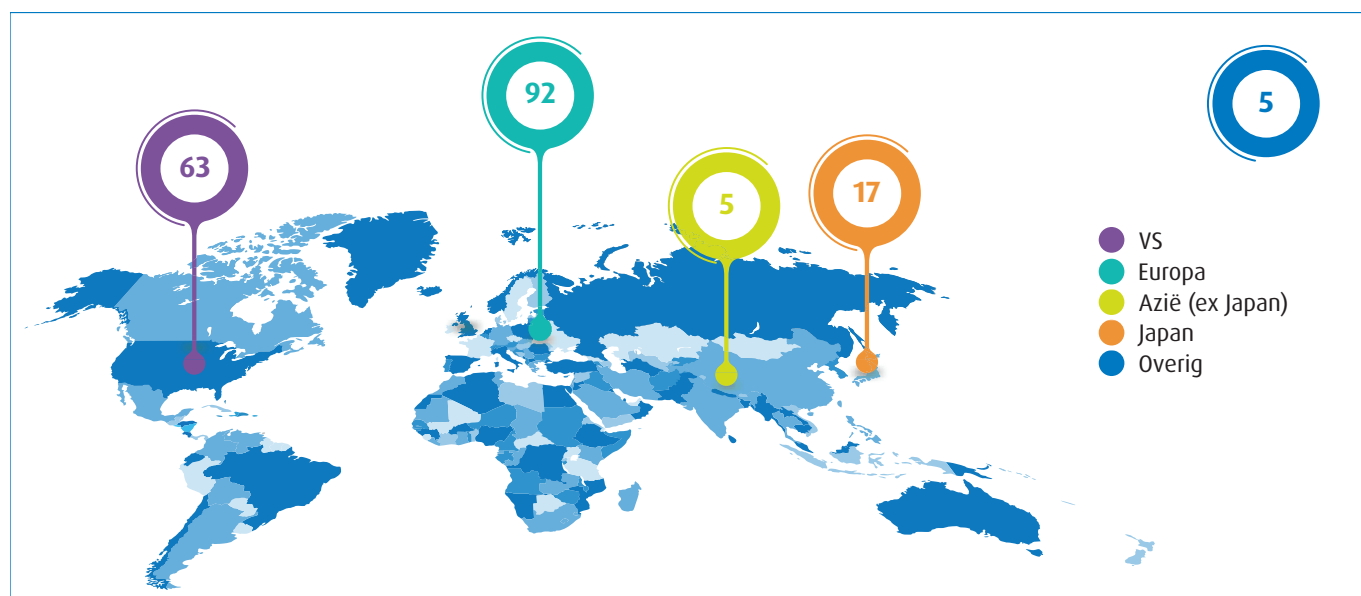
⁴WHO 2016 The Public Health Impact of Chemicals, Knowns and Unknowns, 2021 Data Addendum <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HEP-ECH-EHD-21.01>. This includes lead and pesticides, and is equivalent to 3.6% of all deaths globally.

⁵Production & Consumption of Chemicals by Hazard Class, EUROSTAT 2021 http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_chmhaz&lang=en

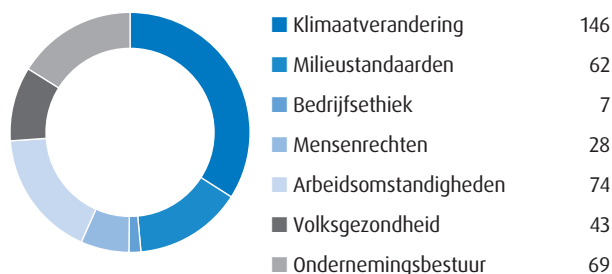
Aantal aangesproken ondernemingen dit kwartaal

Engagements	Aangesproken ondernemingen	Behaalde milestones	Aantal landen
251	182	39	22

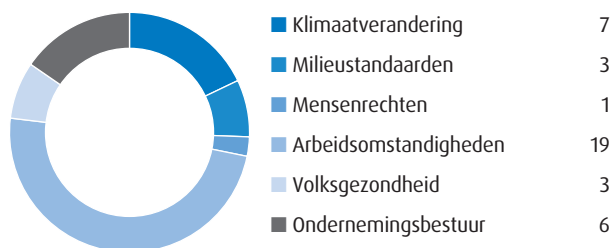
Engagement naar regio

Aangesproken ondernemingen naar onderwerp***

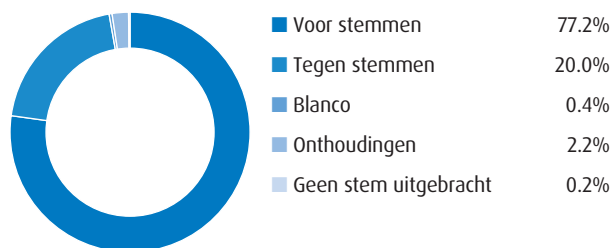

Behaalde milestones naar onderwerp

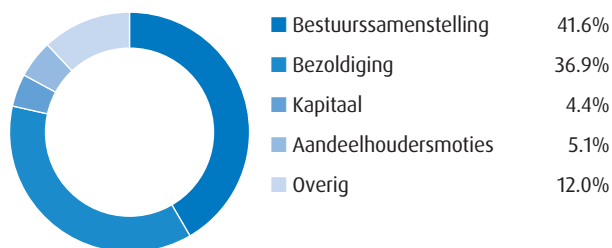

Stemresultaten: ****

Aantal AVA's	362
Aantal stemmen	2593

Stemmen tegen en onthoudingen naar onderwerp

* reo® wordt toegepast op €696billion beheerd vermogen per 30 september 2021.

** Bedrijven kunnen zijn aangesproken op meer dan een onderwerp.

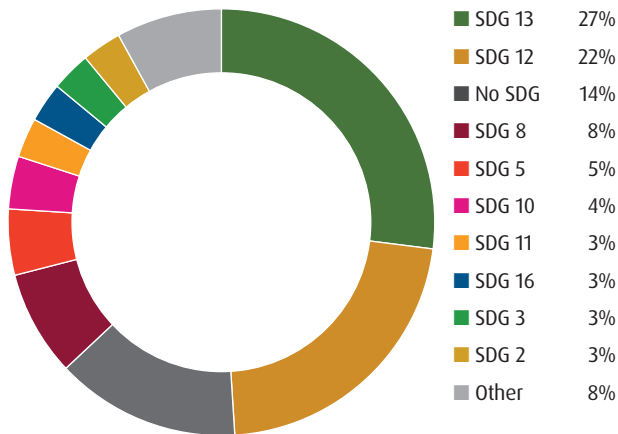
*** Dit verslag is opgesteld met behulp van gegevens die zijn verstrekt door een externe aanbieder van het elektronisch stemplatform. De statistieken zijn exclusief stemmen met nul aandelen en herinschrijvingen. Vergaderingen/stemmingen/voorstellen/ worden geacht niet in stemming te zijn gebracht indien: de stembiljetten zijn verworpen door stemgerechtigde tussenpersonen (bv. indien de nodige documenten (zoals volmachten, bevestiging van de uiteindelijke gerechtigde, enz.) niet aanwezig waren); geïnstrueerd als "Niet stemmen" (bv. op aandelenblokkerende markten); of geen instructie hebben gekregen.

Engagements en Sustainable Development Goals (SDGs)

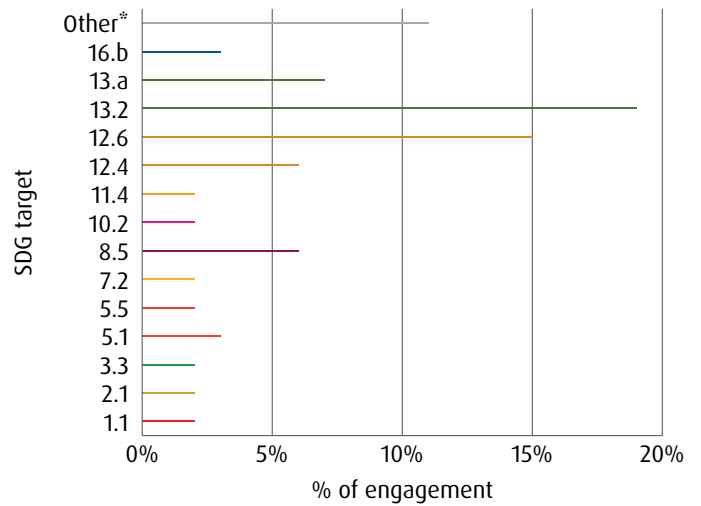
De 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's) zijn ontwikkeld door de VN en bedrijfstakoverkoepelende stakeholders, met het oog op het opstellen van een routekaart naar een duurzamere wereld.

Wij gebruiken de gedetailleerde onderliggende SDG-doelstellingen om de engagementdoelen per bedrijf te bepalen, waar relevant, en om de positieve maatschappelijke en milieugevolgen van engagement te verwoorden. Engagements worden systematisch op doelniveau vastgelegd, om een grotere nauwkeurigheid en een grotere impact mogelijk te maken.

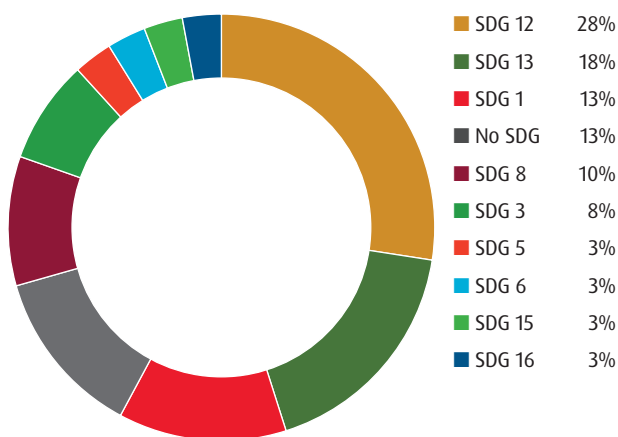
Engagement SDG niveau

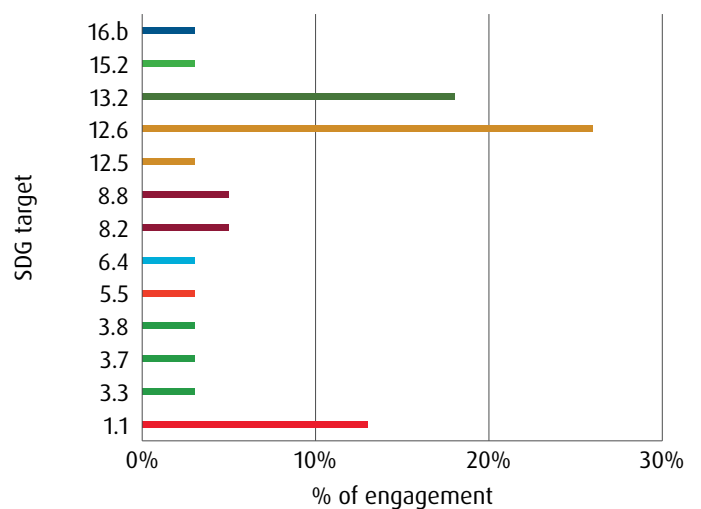
Engagement onderliggende SDG doelstelling

Milestone SDG niveau

Milestone onderliggende SDG doelstelling

*Other vertegenwoordigt SDG subdoelen die minder dan 2% van de relevante SDG uitmaken.

Engagement casestudy

Naam: Linde PLC	Land: VK	Sector: Basismaterialen
Prioriteitsbedrijf: -	ESG-risicoscore: 	Reactie op engagement: Goed
Thema: Klimaatverandering	Onderwerp: Net zero-strategie	
SDG: 13.2		

Achtergrond

Linde is het grootste bedrijf van de wereld in industriële gassen en installaties die voor de productie van industriële gassen worden gebruikt. Linde heeft een forse voetafdruk. Er is een rol voor het bedrijf is weggelegd in de groene waterstof-revolutie. Meer dan 95% van de waterstof die wereldwijd wordt geproduceerd wordt nu nog aangedreven door fossiele brandstoffen, ofwel grijze waterstof. Groene waterstof is daarentegen het product van elektrolyse, een proces dat water scheidt in waterstof en zuurstof met door duurzame energiebronnen opgewekte elektriciteit. Dat proces is essentieel om de doelstellingen van Parijs te halen.

Actie

We hebben eind 2021 contact gezocht met Linde. De onderneming heeft bekendgemaakt in 2050 klimaatneutraal te zijn en wat de tussentijdse doel zijn voor de vermindering van broeikasgassen voor 2035. Wij wilden weten hoe het pad eruit ziet en welke rol groene waterstof daarin speelt. In december hebben we deelgenomen aan een conferencecall samen met twee andere beleggers en de COO en het hoofd Sustainability van Linde. Linde richt zich met namen scope 1 & 2 reductie. We hebben er op aangedrongen om ook scope 3 in de doelen mee te nemen. Voor de reductie van scope 1-uitstoot vertelde Linde projecten te ontwikkelen voor de opvang en opslag van CO₂ (CCS-technologie). Voor de scope 2-uitstoot betreft de onderneming op dit moment ongeveer een derde van de energie uit duurzame of koolstofarme bronnen. Dat wil Linde via uiteenlopende projecten in 2050 met een factor 3 hebben opgevoerd. Gedacht wordt aan afnameovereenkomsten en strategische samenwerkingsverbanden met bedrijven in duurzame energie. De onderneming gaf aan een goede uitgangspositie te hebben om mee te liften op de ontwikkeling van groene waterstof-technologie, mede via de joint venture met ITM, dat in elektrolytische cellen (PEM) is gespecialiseerd. Wel gaf Linde aan dat de commerciële schaalvergroting van groene waterstof waarschijnlijk niet voor het einde van het huidige decennium gaat gebeuren. Voordat dat mogelijk is, moeten duurzame energieprojecten in een tempo gaan plaatsvinden dat nog niet eerder is vertoond. Er is daarvoor de komende 15-25 jaar 10x zoveel meer duurzame energie nodig dan nu. Ook de technologie voor elektrolytische cellen moeten worden opgeschaald.

Oordeel

De COO van Linde, die binnenkort de functie van CEO overneemt, maakte de duurzame focus van de onderneming zeer duidelijk, in het bijzonder dat de producten voor de klant zouden leiden tot een reductie in de broeikasgasuitstoot van twee tot drie keer. Die afgenomen uitstoot (scope 4) wordt nog wel eens over het hoofd gezien. Met het werk dat Linde verzet aan zijn klimaatstrategie loopt het concern voorop in de markt. Een en ander stoelt op een transparante routekaart waarmee de ambitie van klimaatneutraliteit moet worden bereikt. De onderneming loopt met de beoogde invoering van koolstofarme technologieën op de troepen vooruit.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG1	1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$1,25 per dag moeten rondkomen.
■ SDG2	2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
■ SDG2	2.2	Tegen 2030 een einde maken aan alle vormen van malnutritie, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen.
■ SDG3	3.3	Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden.
■ SDG3	3.7	Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's
■ SDG3	3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
■ SDG4	4.6	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn.
■ SDG5	5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
■ SDG5	5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
■ SDG6	6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recycling en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
■ SDG6	6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
■ SDG7	7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
■ SDG8	8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
■ SDG8	8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
■ SDG8	8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
■ SDG8	8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in preciaire werkomstandigheden bevinden.
■ SDG9	9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
■ SDG10	10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG10	10.3	Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht.
■ SDG10	10.7	Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen.
■ SDG10	10.a	Het beginsel implementeren van speciale en gedifferentieerde behandeling voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de mins ontwikkelde landen, in overeenstemming met de overeenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie.
■ SDG11	11.4	De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.
■ SDG11	11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffen personen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
■ SDG11	11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
■ SDG12	12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
■ SDG12	12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
■ SDG12	12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.
■ SDG12	12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
■ SDG13	13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
■ SDG13	13.3	De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.
■ SDG13	13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks \$ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
■ SDG15	15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
■ SDG15	15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
■ SDG15	15.a	Financiële hulpbronnen mobiliseren en aanzienlijk verhogen vanuit allerlei bronnen om de biodiversiteit en de ecosystemen te vrijwaren en op duurzame wijze te gebruiken.
■ SDG16	16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
■ SDG16	16.b	Bevorderen en afdwingen van niet-discriminerende wetten en beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling.

©2022 BMO Global Asset Management. BMO Global Asset Management is de geregistreerde handelsnaam voor verschillende gelieerde entiteiten van BMO Global Asset Management (EMEA) die beleggingsbeheerdiensten, diensten voor institutionele klanten en effectenproducten aanbiedt. Financieel promotiemateriaal wordt uitgegeven voor marketing- en informatiedoeleinden; in de EU door BMO Asset Management Netherlands B.V., waaraan vergunning is verleend door en dat onder toezicht staat van de Nederlandse Autoriteit Financiële Markten (AFM); en in Zwitserland door BMO Global Asset Management (Swiss) GmbH, die optreden als vertegenwoordigingskantoor van BMO Asset Management Limited. Deze entiteiten zijn alle volledige dochterondernemingen van Columbia Threadneedle Investments UK International Limited, waarvan de directe moederonderneming Ameriprise Inc. is, een in de Verenigde Staten opgerichte onderneming. Deze maakten vroeger deel uit van de BMO Financial Group en gebruiken momenteel onder licentie het merk 'BMO'. 158352 (02/22). Hiervoor is in de volgende landen goedkeuring verkregen: AT, DK, FR, DE, NL, PT, CH, UK.